[2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1033

ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮਹਿਰਾ @ ਸਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮਹਿਰਾ

ਬਨਾਮ

ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ

(2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 406)

ਮਾਰਚ 23, 2018

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973-ਧਾਰਾ 357 (2) – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 420, 467, 468, 471 ਦੇ ਨਾਲ 120- ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ- ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾਲ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ - ਕੀ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ: ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ - ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 357(3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 357(1)

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 357 (3), ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 – ਧਾਰਾ 357 (2) - ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼- ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ : ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ - ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਤੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ - ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੀ।

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ: 1. ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ ਹਨ "<u>ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ</u> ਜਾਵੇਗਾ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਤਹਿਤ ਜੋ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14] [1041-ਸੀ-ਡੀ]

2. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਧਾਰਾ 357(1) ਅਤੇ (3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਭਾਵ "ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਤੋਂ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ 357(3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। 357 ਸੀ.ਆਰ. ਪੀ.ਸੀ. ਤਾਂ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ

ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15] [1041- ਐਫ-ਐਚ; 1042-ਏ-ਸੀ]

3. ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੇ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੇ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਇਗੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਤੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੀ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [ਪੈਰਾ 33] [1052- ਐਚ; 1053- ਏ-ਸੀ]

4. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. (2) ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 357(3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 357 (1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 357(3), ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। [ਪੈਰਾ 37] [1054- **ਏ-ਬੀ**]

ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 2006 (3) ਪੀ.ਐਲ.ਆਰ. 194 - ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਮੰਡਲ ਪੁੱਤਰ ਸੀਤਾਰਾਮ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, **2012 (2) ਪੀ.ਐਲ.ਜੇ.ਆਰ. 855**; ਦਿਲੀਪ ਐਸ. ਦਹਾਨੂਕਰ ਬਨਾਮ ਕੋਟਕ ਮਹਿੰਦਰਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2007) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 528; [2007] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1122**; ਕੇ.ਸੀ. ਸਰੀਨ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ **(2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 584 [2001] 1 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 224- ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।**

ਸਟੈਨੀ ਫੇਲਿਕਸ ਪਿੰਟੋ ਬਨਾਮ ਜੰਗਿਡ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2001) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 416: [2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 390**; ਭਿੰਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚਰਨ ਸਿੰਘ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 960: [1959] Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 798**; ਐਨ.ਸੀ. ਢੌਂਡਿਆਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, **(2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 579: [2003] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 674**; ਸਿੰਚਾਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਾਲ ਸਕੇਲ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਬੀ.ਆਈ.) **2003 (6) KarLJ 387**; ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1988) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 551: [1988] 2 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 571- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ।**

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 390	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 8
[1959] Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 798	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 15
[2003] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 674	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 16
[2007] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1122	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 17
2003 (6) ਕਰਐਲ.ਜੇ. 387	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 26
2006 (3) ਪੀ.ਐਲ.ਆਰ. 194	ਵੱਖਰਾ ਹੈ	ਪੈਰਾ 27
2012 (2) ਪੀ.ਐਲ.ਜੇ.ਆਰ 855	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 29
[1988] 2 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 571	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 32
[2001] 1 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 224	ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 35

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 406 ।

ਮਿਤੀ 23.02.2018 ਦੇ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ 2018 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.ਅਪੀਲ (ਐਸ.ਜੇ.) ਨੰਬਰ 176 ਵਿੱਚ 2018 ਦੇ ਆਈ.ਏ. ਨੰਬਰ 892 ਵਿੱਚ।

ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਸ਼ੇਖਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਮਨ ਲੇਖੀ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਰਾਜੀਵ ਨੰਦਾ, ਟੀ.ਏ. ਖਾਨ ਬੀ.ਵੀ. ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ. 1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 176 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 2018 ਦੇ ਆਈ.ਏ. ਨੰਬਰ 892 ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਿਰਫ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ 1996 ਦੇ ਰਾਜ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ) ਦੇ ਆਰ.ਸੀ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 68 (ਏ) ਬਨਾਮ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ @ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ/ਦੇ ਨਾਲ 409, 420, 467, 468, 471 ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਅਤੇ 477-A ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 13(1)(c) ਅਤੇ (d) ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 24.01.2018 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ:

" 44. ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮਹਿਰਾ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ/420, 120-ਬੀ/467, 120-ਬੀ/468 ਅਤੇ 120-ਬੀ/471 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ/420 ਤਹਿਤ ਆਰ.ਆਈ. ਦੀ ਪੰਜ (05) ਸਾਲ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ (03) ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ।

ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ/467 ਤਹਿਤ ਆਰ.ਆਈ. ਦੀ ਪੰਜ (05) ਸਾਲ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ (03) ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ।

ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ/468 ਦੀ ਤਹਿਤ ਆਰ.ਆਈ. ਦੀ ਪੰਜ (05) ਸਾਲ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ (03) ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ।

ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ/471 ਤਹਿਤ ਆਰ.ਆਈ. ਦੀ ਪੰਜ (05) ਸਾਲ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ (03) ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕੱਟੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

3. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 176 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 50,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਭਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ

ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ:

"ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

4. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ।

5. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਨ ਲੇਖੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

6. ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ **ਦਿਲੀਪ ਐਸ. ਦਹਾਨੂਕਰ ਬਨਾਮ ਕੋਟਕ ਮਹਿੰਦਰਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2007) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 528** ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ।

7. ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਅਮਨ ਲੇਖੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਹੇਠਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 (1) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ "ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰੋਕ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

8. ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਸਟੈਨੀ ਫੇਲਿਕਸ ਪਿੰਟੋ ਬਨਾਮ ਜੰਗੀਡ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001)2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 416** ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ।

9. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ **ਸਟੈਨੀ ਫੇਲਿਕਸ ਪਿੰਟੋ (ਸੁਪਰਾ)** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

10. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਆਰ.ਆਈ. ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਫਾਲਟ ਐਸ.ਆਈ. ਉਕਤ ਸਜ਼ਾ ਚਾਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚੱਲਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

11. ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੇ ਅਧਿਆਏ 27- "ਫੈਸਲਾ" ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 353 ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਣਾਏ ਦਸਤਖਤਾਂ, ਡਿਲੀਵਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 354 ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 355 ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 356 ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਪਤੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 357 "**ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼**" ਸਿਰਲੇਖ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

12. ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜਰਮਾਨੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ:-

“ 357. ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼।

(1) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ (ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮੇਤ) ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਸੂਲੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ-

(a) ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ;

(b) ਅਪਰਾਧ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਸੱਟ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(c) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜੋ ਘਾਤਕ ਹਾਦਸੇ ਐਕਟ, 1855 (1855 ਦਾ 13) ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਮੌਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ;

(d) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੁਰਵਰਤੋਂ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੱਚੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(2) ਜੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਕਮ

ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

(4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੋਧ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(5) ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਗਲੇ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗੀ। "

13. ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ(1) ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਵਸੂਲਿਆ ਗਿਆ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

14. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ ਹਨ "ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ" ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਤਹਿਤ ਜੋ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

15. ਅਧਿਆਇ 29 ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 389 “ਅਪੀਲ ਲੰਬਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ; ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ” ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। । ਧਾਰਾ 389(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 389 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਅਤੇ 389 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਧਾਰਾ 357(1) ਅਤੇ (3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਭਾਵ "ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼" ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਭੁਗਤਾਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (a) ਤੋਂ (d) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ 357(3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਡੌਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। **ਭਿੰਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 960** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ;

"15. . . . ਧਾਰਾ 389 ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੰਸ਼ਵਾਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੈ - ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ - ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਲੇਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

ਬਿਨਾਂ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ। "

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਮੈਕਸਵੈਲ, 10 ਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਨਾ 50 ਤੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

ਕੁਝ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੈੱਟਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਉਹ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। "

ਜੇ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ. . . . "

16. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ **ਐਨ.ਸੀ. ਧੋਂਦਿਆਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 579** ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"15..... ਸੀਮਾਂਤ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੂਚਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਸੀਮਾਂਤ ਨੋਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਉੱਤਮ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, (1996) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 71 ਅਤੇ ਭਿੰਕਾ ਬਨਾਮ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 960) ਵਿੱਚ ।

17. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਯਾਨੀ **ਦਿਲੀਪ ਐਸ. ਦਹਾਨੂਕਰ (ਸੁਪਰਾ)** ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ:

3. ਦੋਸ਼ੀ 1 ਮੈਸਰਜ਼ ਗੁੱਡਵੈਲਿਊ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ, 1956 ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ 2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 23-02-2006 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

ਦੋਸ਼ੀ 1 ਕੰਪਨੀ ਮੈਸਰਜ਼ ਗੁਡਵੈਲਿਊ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ੀ-1 ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 25,000 ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ 2 ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਲੀਪ ਦਹਾਨੂਕਰ ਦੋਸ਼ੀ 1 ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੂੰ 1 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਐਸ.ਆਈ. ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਦੋਸ਼ੀ 2 ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਲੀਪ ਐਸ. ਦਹਾਨੂਕਰ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ੀ 2 ਨੂੰ 1 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਐਸ.ਆਈ. ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ੀ 2 ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 (3) ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ 15,00,000 ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ ਪੰਦਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ 2 ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ 7,50,000 ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। 7,50,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਾ

ਭੁਗਤਾਨ ਮਿਤੀ 23-3-2006 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ 7,50,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਮਿਤੀ 24-4-2006 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ 2 ਨੂੰ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਐਸ.ਆਈ. ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

18. ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 5-5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਿਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਅੱਤਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1), (2) ਅਤੇ (3) 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੈਰਾ 43, 44 ਅਤੇ 45 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"43. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗਾ ਜੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਇਸ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਤਹਿਤ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। (ਦੇਖੋ ਪੀ. ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਸ਼ੰਕਰ [2007) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 752]।

44. ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜੁਰਮਾਨੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 357 (3) ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਬਲਰਾਜ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, [(1994) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 29]) ।

45. ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਖੰਡ (ਬੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ। ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਭਾਵ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਲਲਿਤ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।

20. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ 51 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

"51. ਧਾਰਾ 389 ਬਿਲਕੁਲ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 387 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ

ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

21. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੈਰਾ 71 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

"71. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਏ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ (ਅਪੀਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀਆਂ ਉਪ ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (3) ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਪਰੀਤ ਸੀ। ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ 25,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

72. ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ:

(i) ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ;

(ii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ;

(iii) ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਾਜਬ ਰਕਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(iv) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਰਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(v) ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਕੋਈ ਅਣਉਚਿਤ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। "

23. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

24. ਸਾਨੂੰ **ਸਟੈਨੀ ਫੇਲਿਕਸ ਪਿੰਟੋ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ

ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

2. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੋਧ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਕਿ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਵੇ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਭਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ (ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। "

25. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ

ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅਨੁਪਾਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

26. ਅਸੀਂ **ਸਿੰਚਾਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਾਲ ਸਕੇਲ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਸਿਡਬੀ), 2003 (6) ਕਰ.ਐਲ.ਜੇ. 387** ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 357 (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 (2) ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ "ਭੁਗਤਾਨ" ਸ਼ਬਦ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੁੱਲ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ 20% ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ 20% ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੈਰਾ 8, 9 ਅਤੇ 10 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

8. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 (2) ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਜੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ"।

ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਗਾਈ ਗਈ ਰੋਕ ਜ਼ਾਬਤੇ

ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

9. ਮੇਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ "ਭੁਗਤਾਨ" ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ "ਭੁਗਤਾਨ" ਸ਼ਬਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ 'ਜਮ੍ਹਾਂ' ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲਗਾਈ ਗਈ ਰੋਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦੇ 'ਭੁਗਤਾਨ' ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 357 ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਨਾ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ 16 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਜਾਂ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਜਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ) 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਦਾ 20% ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੀ ਗਈ।

10. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357(2) ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ।

27. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ **2006 (3) ਪੀਐਲਆਰ 194, ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦਾ** ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਈ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 3,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 3 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ 2,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 357 ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਕੋਈ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"8. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ

ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ 2,50,000/- ਰੁਪਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਸਬੀਤਾ ਬਹਿਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਸਮੇਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 1,50,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। "

28. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 357 ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) (ਬੀ) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

29. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੂਜੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਭਾਵ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ **ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਮੰਡਲ ਪੁੱਤਰ ਸੀਤਾਰਾਮ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, 2012 (2) ਪੀ.ਐਲ.ਜੇ.ਆਰ 855** ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 307/149 ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ

ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ 20-20 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਯੋਗੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਵਰਮਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਮਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। "ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਾਰਤਾਕਾਰੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 357 (2) ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ। ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 357(3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ

ਕੋਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਰੋਕ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਹੈ। "

30. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੇਖੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਕਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੋਕ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਜਿੱਥੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

31. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੀਜਾ ਕੇਸ **2012 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ (ਡੀ.ਬੀ.) ਨੰਬਰ 529, ਨਰੇਸ਼ Yadav@ ਨਰੇਸ਼ ਮਹਤੋ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੋਰ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਨੇ ਮਿਤੀ 26.06.2012 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।** ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਸੰਖੇਪ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤ **ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ)** ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਿਤੀ 04.06.2012 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ

ਆਖਰੀ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਉਣ ਤੱਕ ਰੋਕ ਰਹੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ **ਭਾਰਤ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ** ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

32. ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1988) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 551** ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੀੜਤ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ:

"10. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਾਡੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

33. ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ? ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੇ ਇਹ

ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਇਗੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਤੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵੱਖਰੀ ਜਾਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੀ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

34. ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ।

35. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਕੇ.ਸੀ. ਸਰੀਨ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 584** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਪੀ.ਸੀ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। "

36. ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ।

37. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 357(2) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. (2) ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 357(3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 357(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 357 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 (3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi